

A nagyváradi Vulcan-szobor avatási ünnepsége 1927-ben

Hét év telt el a megalázó trianoni szégyennap óta, és a már jól berendezkedett román adminisztráció újabb szoborállításon gondolkodott Váradon. Az 1927-es év végére már több román személyiség szobrát állították fel a határszélre sodródott, még mindig elsöprő számú magyar lakossággal rendelkező partiumi nagyvárosban. Ferdinánd király mellszobra az egykori Magyar Királyi Honvéd Hadapródiskola előtt (1920. október 17.), Mária királyné egészalakos szobra a színház előtt (1921. október 13.), Ferdinánd király lovasszobra a Szent László téren (1924. november 21.), Károly herceg mellszobra a Csendőriskola előtt (1924. május 8.). II. Károly herceg szobrát a főtérré tervezték, végül a városligetben állították fel, mert az alkotás nem tetszett a királyi családnak. Mihai Eminescu is kapott egy mellszobrot a róla elnevezett promenádra, azaz az Ezredévi emléktérre (1934 nyara), ugyanakkor Barbu Ștefănescu Delavrancea (1934 nyara) is megkapta a maga mellszobrát az egykori Tisza Kálmán térre, ahol a mai napig áll. Traian Moșoiu román királyi tábornok szobra is 1937-ben került a főtérré, a görögkatolikus székesegyház előtti parkba.

Mint látjuk, az új gazdák kilencszáz év történelmét próbálták néhány esz-

tendő alatt utolérni. Ha nem másként, szoborállítás tekintetében, mert pár év alatt több személyiség szobrát sikerült köztérre helyezni, mint ahány magyar vonatkozású szobor állt a városban.

Míg a „kis magyar élet” egyre jobban visszaszorult, addig a román adminisztráció egyre erősödött, egyre nagyobb lett az étvágy, mindent megszerezni, amit lehet, minél nagyobb szeletet kikanyarítani a mások által létrehozott javakból.

Ilyen körülmények között jött el 1927. november 13-a, Iosif Vulcan (Vulcanu, Vulkán és Vulcan József formában is írták) mellszobra leleplezésének napja. Vasárnap délelőtt ünnepi istentisztelettel kezdődött meg az avatási ceremónia. A görögkatolikus székesegyház zsúfolásig megtelt a misére érkezettekkel. Innen a tömeg a színház mögötti térre vonult, ahol a szobrot felállították. A korabeli sajtó tudósítása szerint ezrek zsúfolódtak a kis térre, hogy tanúi legyenek a leleplezésnek. Mielőtt a szobrot felavatták volna, középiskolás diákok elénekelték a román királyi himnuszt. Ezután lehullt a lepel, és a tudósító szerint „felmorajlott a tetszés, mivel a szobor a megszóalásig hű és művészi szempontból is elsőrangú munka”.

A szobor leleplezését hosszú, gondos munkával készítették elő. Előkelő és

magas beosztású vendégek érkeztek Nagyváradra erre az alkalomra. A kormányt Emil Isac művészeti vezérfelügyelő képviselte, de jelen volt Traian Moşoiu tábornok, Bogdan-Duică kolozsvári egyetemi tanár, a Román Akadémia képviselője, az Astra kulturális egyesület képviselőjében pedig dr. Drăgan professzor tette tiszteletét. Egy élelmes újságíró kiderítette, hogy kegyeleti okokból eljött egy Banutz nevezetű tanár is két társával, akiket még a múlt század végén a Színházi Bizottság, amelyet Vulcan József hívott életre, ösztöndíjjal taníttatott Bukaresben és Bécsben. Az akkori Nagyvárad jeles román személyiségei, Valer T. Frențiu görögkatolikus püspök, Andrei Magieru ortodox püspöki helynök, Economu tábornok, Bădescu ezredes, vezérkari főnök, Bunescu rendőrprefektus is jelen voltak a szobor leleplezési ünnepségen. Mellettük persze ott voltak az eseményen a magyar egyházak képviselői is, úgymint Sulyok István református püspök, dr. Némethy Géza római katolikus kanonok.

A szoborbizottság nevében George Bacaloglu ezredes, a *Cele Trei Crişuri* folyóirat alapítója mondott beszédet. Méltatta Vulcan József elévülhetetlen érdemeit, azt a hatalmas munkát, amit a nagy költő, drámaíró és lapszerkesztő végzett. Mint mondotta, „kiváló irodalmi tevékenységén kívül fáradhatatlan harciosa volt a román kultúrának, aki állandó propagandamunkát végzett. Erdélyben keresni kellett olyan román intellektust, aki ne ismerte volna és akit hatalmas egyéniségének varázsával ne gyűjtött volna maga köré. Nagy költőnk 1865. júniusban, Pesten megalapította a *Familia* hetilapot, aztán hozzáfogott megszervezni Erdélyben a román szín-

játszást, amit nagy mértékben fejlesztett tovább, amíg egészsége engedte. Fáradhatatlanul dolgozott, amíg a betegség fel nem örölte szervezetét és a halál el nem ragadta!”

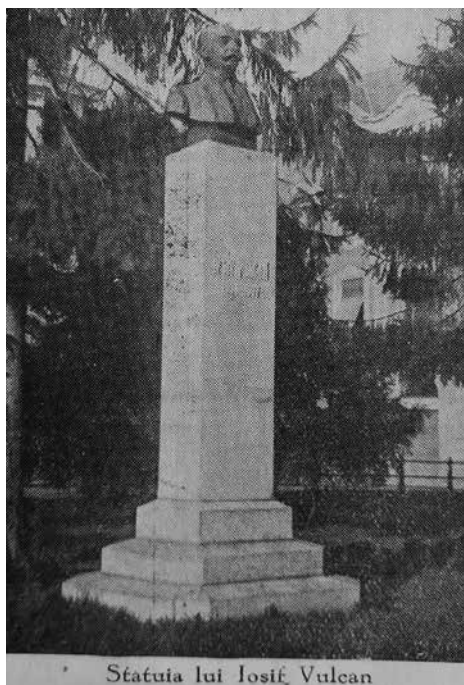
A beszéd befejeztével G. Bacaloglu ezredes a szoborbizottság nevében átadta Vulcan József mellszobrát Nagyvárad képviselőinek.

Ezután Grigore Egry, a város polgármestere mondott „költői szépségű” beszédet. „Mintha tegnap lett volna, hogy Vulcan József biztos lépteivel végig haladt azon az utcán, amelyet a kegyelet most róla nevezett el. És tiszteletet gerjesztett nemcsak román testvéreiben, de az itt élő más nemzetiségekben is. Tisztelték és szerették, hiszen nagy volt mint ember és igazi harciosa volt nemzete kultúrájának. Ötven esztendőn keresztül könyveivel, és negyven éven át lapjaival terjesztette a román kultúrát.”

A polgármester beszéde után egymást követték a felszólalók. Elsőként Traian Moşoiu tábornok szólott, és hangsúlyozta, hogy egy nemzet kultúrájának fejlődése mindig összefügg egy-egy nagy fiának életével. A Vulcan József által nehéz munkával megkezdett úton tovább kell haladniuk azoknak, akik a nemzeti kultúrát nagyra akarják tenni.

Ezután a Román Akadémia képviselője, Gheorghe Bogdan-Duică egyetemi tanár beszélt a közönséghez. Lelkes szavakkal méltatta Vulcan József irodalmi munkásságát, és példaképül állította a románság elé.

Emil Isac a kultuszminiszter nevében mondott köszönetet a szoborbizottságnak, hogy örök emléket emeltek „a román szellemi élet legnagyobb munkásának”.

Az idők viharában eltűnt bronz mellszobor egy korabeli sajtófotón

Bogdan Ionescu, a Jogakadémia dékánja a román oktatás képviselőjeként, Teodor Neș, a Gojdu-líceum igazgatója a nagyváradi román kultúregyesületek nevében méltatta a nagy költő munkásságát. Szót kapott még dr. Drăgan professzor, aki az Astra kultúregyesület üdvözlését tolmácsolta, és a fentebb már említett dr. Banutz professzor, aki azok nevében beszélt, akik mint ösztöndíjasok Vulcan Józsefnek köszönhették, hogy tanulmányaikat külföldön végezve most szolgálhatják a román kultúrát.

A költő szülőhelye, Pusztahollód képviselőjeként Alexandru Văcărescu pénzügyi tanácsos mondott még rövid beszédet.

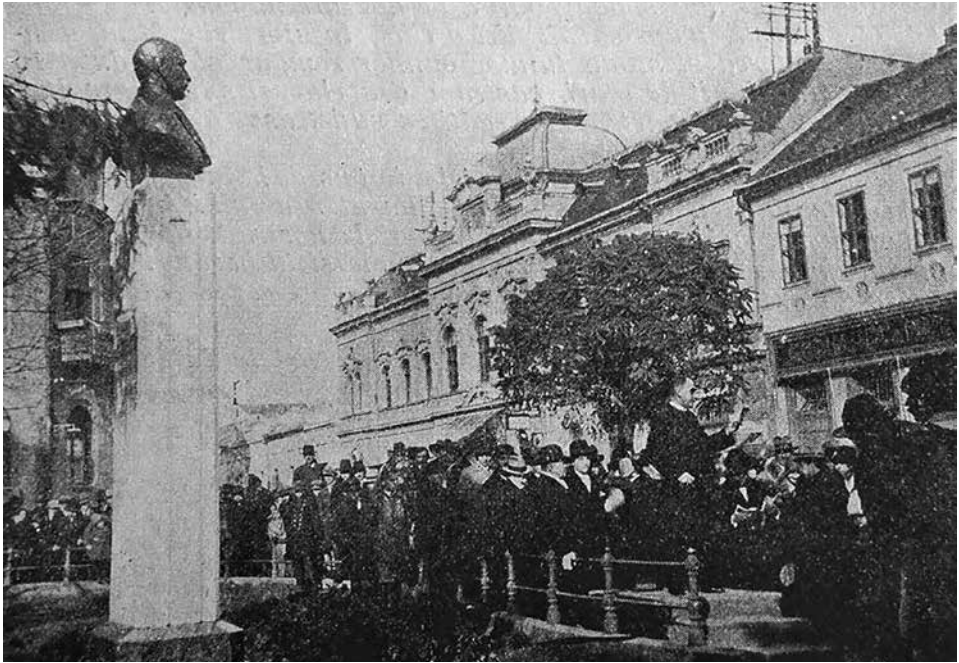
(Sajnos azok keresztnévét, akik csak vezetéknévükön szerepelnek az írásban, nem sikerült kiderítenem.)

Mi sem természetesebb, hogy az addig elhangzott beszédek román nyelven szóltak, hisz minden méltató személyiség román nemzetiségű volt. Ám az utolsó, aki szót kapott a szoboravatási ünnepségen, Perédi György volt, a Szigligeti Társaság főtákos, aki magyar nyelven mondott beszédet. „Levett kalappal köszöntöm Vulcan József költő, író, a Román Akadémia, a Kisfaludy Társaság tagjának szobrát a Szigligeti Társaság nevében. Ide küldtek, ahol a román nemzet Genius ünnepet ül, megdicsőülését a költőnek, a ferfiúnak, aki szívének minden dobbanásával, lelkének minden tüzevel és Istentől áldott tollának minden sorával egy félszázadon át szolgálta nemzetét. Az Apostolok útja volt az övé. Jobban tudta szeretni népét, véré a közönséges emberről.”

A továbbiakban a szónok méltatta az író-költő munkásságát, azt, hogy amolyan „apostoli körutakon”, főleg a románok lakta falvakban és városokban elmondott beszédekben sugározta a nemzeti öntudatot, a műveltséget, az összetartást és a bátorságot. Elmondta még, hogy az első magyar irodalmi fórum, a Kisfaludy Társaság azzal tüntette ki Vulcan Józsefet, hogy még életében állandó és halhatatlan tagjai közé választotta megbecsülése jeléül. Perédi magyar nyelvű beszédét élénk és hosszas tapsal köszönte meg a hallgatóság.

A szép ünnepélyt a diákkórus ének-számai zárták.

A délelőtti ünnepséget este irodalmi ünnep követte a színházban. Az akkor már Mária királynéről elnevezett Szigligeti Színház nézőtere az esti előadásra teljesen megtelt előkelő közönséggel. Bevezetésül Pavel Constantin

Archív felvétel az avatóünnepségről

belényesi tanár méltatta Vulcan József érdemeit, amit nemcsak a román, hanem a magyar irodalmi közvélemény is nagyra tartott, és akit többször is kitüntettek. A felolvasás végén a leánylíceum növendékei színes nemzeti viseletben mutattak be erdélyi román táncokat.

A kulturális estet követően a város nagy bankettet rendezett a Palace-ban (a korábbi Pannónia vendéglőben). A banketten egymást követték a pohár-

köszöntők. Grigore Egry polgármester a királyra, Bogdan-Duică tanár Vulcan Józsefnek a banketten is jelenlévő özvegyére, Aurel Lazăr a szobor alkotójára, Anghel Chiciu craiovai (Olténia) szobrászra mondott köszöntőt. A bankett végén az özvegy is szólott néhány szót, köszönetet mondva a városnak, a szoborbizottságnak és az alkotónak.

Farkas László